

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı:1997/59

Karar Sayısı:1998/71

Karar Günü:18.11.1998

R.G. Tarih-Sayı:16.01.2000-23935

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : Danıştay Onuncu Dairesi

İTİRAZIN KONUSU : 9.3.1988 günlü, 3417 sayılı "Çalışanların Tasarrufa Teşvik Edilmesi ve Bu Tasarrufların Değerlendirilmesine Dair Kanun"un Anayasa'nın 2., 5., 10., 18., 35., 48., 49. ve 55. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

I- OLAY

Davacı tarafından 4 yıl 4 ay süreyle aylıklarından kesilen zorunlu tasarrufun Devlet katkısı ve nemalarıyla birlikte ödenmesi için yapılan başvurunun reddine ilişkin işlemin iptali istemiyle açılan davanın temyiz aşamasında Danıştay Onuncu Dairesi, 3417 sayılı Yasa'nın iptali için başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Yasa Kuralları

3417 sayılı Yasa şöyledir:

1- "Madde 1.- Bu Kanunun amacı, çalışanların aylık ve ücretlerinden tasarruf kesintisi yapılmasını, tasarruflara Devlet veya ilgili işverenlerin katkıda bulunmasını, bağımsız çalışanların gelirlerinin bir kısmının tasarrufa ayrılmasını temin etmek ve bu tasarrufların en iyi şekilde nemalandırılmasını sağlamak suretiyle çalışanların tasarruf yapmalarını teşvik etmektir."

2- "Madde 2.- Bu Kanun hükümleri çerçevesinde;

a) Aylıklarını 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu, 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu ve 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu hükümlerine göre almakta olan kamu görevlileri ile kanunla veya kanunların verdiği yetkiye dayanarak kurulan kuruluşlarda çalışanların,

b) On ve daha fazla işçi çalıştıran işyerlerinde çalışan işçilerin,

c) Kanunları uyarınca sözleşmeli statüde çalışan personelin,

Aylık ve ücretlerinden "tasarruf kesintisi" yapılır.

Bu tasarruflara Devlet veya ilgili işverenlerin katkısı sağlanır.

1479 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanununa tabi olarak çalışanlar gelirlerinin, bu kanun hükümlerine göre belirlenecek kısmını tasarruf olarak her ay ilgili banka şubesine yatırırlar."

3- "Madde 3.- 2 nci maddenin birinci fıkrasının (a), (b) ve (c) bentleri kapsamına girenlerle ilgili tasarruflar, ilgililerin aylık veya ücretlerinden yapılacak yüzde 2 nispetindeki

tasarruf kesintisi ile ilgililerin aylık veya ücretlerinin yüzde 3'ü nispetinde Devlet veya işverence sağlanacak katkının toplamında oluşur.

Tasarruf kesintisinin nispetini yüzde 4'e, Devlet veya işveren tarafından sağlanacak katkının nispetini yüzde 6'ya kadar yükseltmeye veya yukarıdaki nispetlere indirmeye ve uygulama tarihlerini belirlemeye Bakanlar Kurulu yetkilidir.

2 nci maddenin son fıkrası kapsamına girenlerin yatırılacak aylık tasarruf miktarlarını, Bağ-Kur'a yatırılan azamî aylık prim tutarını aşmamak üzere tespiti, gelir basamaklarına göre tasarruf miktarlarını farklılaştırmaya ve yatırılacak banka şubelerini belirlemeye bu tasarruflarına gereğinde yapılacak aylık Devlet katkısı miktarlarını tespiti, bu konularla ilgili her türlü düzenlemeleri yapmaya ve uygulama tarihlerini belirlemeye Bakanlar Kurulu yetkilidir."

4- "Madde 4.- Kurumlar bu Kanun hükümleri çerçevesinde çalışanların aylık ve ücretlerinden yapacakları tasarruf kesintisi ile sağlanacak Devlet katkılarını aylık ve ücret ödemesinin yapıldığı ayı takip eden ayın sonuna kadar T.C. Ziraat Bankasında personeli adına açtıracakları "Tasarrufu Teşvik Hesabı"na yatırır.

İşverenler işçilerinin ücretlerinden yapacakları tasarruf kesintileri ile sağlayacakları işveren katkılarını tahakkuk ettirerek, ücret ödenmesinin yapıldığı ayı takip eden ayın sonuna kadar T.C. Ziraat Bankasında işçileri adına açtıracakları "Tasarrufu Teşvik Hesabı"na yatırır.

1479 sayılı Kanuna tabi olarak çalışanlar 3 üncü madde hükümlerine göre tespit edilecek aylık tasarruf tutarlarını, ait oldukları ayın sonuna kadar, belirlenecek ilgili banka şubelerinde kendi adlarına açtıracakları "Tasarrufu Teşvik Hesabı"na yatırır.

Yapılan katkı ve kesintiler ilgili bankaya yatırılmasını müteakip, muhtevası Yüksek Planlama Kurulunca tespit edilip her hak sahibine verilecek bir hesap cüzdanına işlenir.

Bu şekilde tahsil edilen paralar tahsilatın yapıldığı ayı takip eden ayın sonuna kadar T.C. Ziraat Bankası Ankara Merkez Şubesinde Hazine ve Dışticaret Müsteşarlığı adına açılacak "Çalışanların Tasarruflarını Teşvik Hesabı"na yatırılır."

5- "Madde 5.- Hazine ve Dışticaret Müsteşarlığı 4 üncü maddeye göre açılacak hesapta toplanan paraları, Yüksek Planlama Kurulunca belirlenecek esaslar dahilinde, gayrimenkul alım satımına yönelik yatırımlar hariç olmak üzere, her türlü menkul kıymetler ve verimi yüksek yatırımlara yatırmak suretiyle nemalandırır."

6- "Madde 6.- Emeklilik veya ölüm halinde biriken tasarruf kesintileri ile Devlet ve işveren katkıları, Bağ-Kur kapsamında olanlar bakımından tasarruf tutarları ve Devlet katkıları, ilgililere veya kanunî mirasçılarına neması ile birlikte ödenir.

En az 15 yıl tasarrufta bulunanlara istedikleri takdirde biriken tasarruf kesintileri, Devlet ve işveren katkıları, Bağ-Kur kapsamında olanlar bakımından tasarruf tutarları ve Devlet katkıları ile bunların nemasının toplamının 3/5'i ödenir.

En az 6 yıl tasarrufta bulunanlara istedikleri takdirde sadece biriken tasarruf kesintileri, Bağ-Kur kapsamında olanlar bakımından tasarruf tutarları ödenir.

İkinci ve üçüncü fıkralara göre ödeme yapılanlara tasarruf kesintisi, Devlet veya işveren katkıları, Bağ-Kur kapsamında olanlar bakımından tasarruf tutarları ve Devlet katkıları ile nemanın ödemeyen kısmı 3 üncü madde uyarınca T.C. Ziraat Bankası Ankara Merkez şubesinde

açılacak hesaba nema olarak kaydedilir ve bunlar bu Kanunda belirtilen imkânlardan, işe yeni başlayanlar gibi değerlendirilmek suretiyle yeniden yararlanabilirler.

En az iki yıl tasarrufta bulunanlara istedikleri takdirde, tasarruf kesintileri, Devlet veya işveren katkıları; Bağ-Kur kapsamında olanlar bakımından tasarruf tutarları ve Devlet katkıları toplamı üzerinden tahakkuk edecek nemanın 1/3'ü her yıl ödenir."

7- "Madde 7.- İşverenlerin, ücretlerden yapacakları tasarruf kesintileri ile sağlayacakları işveren katkılarını 4 üncü maddede belirtilen süreler içinde ilgililerin banka hesaplarına yatırmamaları halinde, yatırılması gereken miktarlar resen veya ilgililerin başvurusu halinde Sosyal Sigortalar Kurumunca 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun primlerin tahsiline ilişkin hükümleri dairesinde tahsil olunarak alınacak gecikme zammı ile birlikte ilgili banka hesabına yatırılır.

Tasarruf tutarlarını süresi içinde ve tam olarak ödemeyen Bağ-Kur sigortalılarının ödemeleri gereken tutarlar 1479 sayılı Kanunun primlerin tahsiline ilişkin hükümleri çerçevesinde Bağ-Kur tarafından tahsil olunarak ilgili banka hesabına yatırılır."

8- "Madde 8.- Çalışanların aylık veya ücretlerinden yapılacak tasarruf kesintileri ilgililerin aylık veya ücretlerinin hesaplanmasında gelir vergisi matrahından indirilir.

İşverenlerin, bu Kanun hükümlerine göre, sağladıkları katkılar ile Bağ-Kur kapsamında olanların tasarruf tutarları, bunların gelir veya kurumlar vergilerinin hesaplanmasında gider olarak kaydedilir.

Bu Kanun hükümleri gereğince ilgililere yapılacak ödemeler hiçbir vergi ve kesintiye tabi tutulmaz."

9- "Madde 9.- Yüksek Planlama Kurulu;

a) Bu Kanun hükümleri uyarınca tasarruf kesintisi ve Devlet ve işveren katkılarına esas alınacak istihkak tutarlarının kapsamını tayine; bu kesinti ve katkılar, Bağ-Kur kapsamında olanlar bakımından tasarruf tutarları ve Devlet katkıları ile nemaların ilgili banka hesaplarına yatırılması ve 6 ncı madde uyarınca hak sahiplerine ödenmesine ilişkin usulleri tespite,

b) T.C. Ziraat Bankası Ankara Merkez Şubesindeki hesapta toplanacak paraların nemalandırılmasında, öncelikleri tespite; bu paraları gerektiğinde diğer kamu bankalarında da nemalandırmaya; T.C. Ziraat Bankası ve diğer kamu bankaları ile bu Kanunun uygulanmasında görevlendirilen kuruluşlara hizmetleri karşılığının ne şekilde ödeneceğini tespite,

c) 3 üncü madde hükümleri saklı kalmak kaydı ile bu Kanunun uygulanması ile ilgili her türlü düzenlemeleri yapmaya,

Yetkilidir."

10- "Geçici Madde 1- Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte bu Kanun kapsamına girenlerin kesintiye tabi aylık ve ücretlerinde herhangi bir azalmaya mahal vermemek amacıyla;

a) (Değişik : 28/3/1988 - KHK 318/6.md.) Kurumlar, 15/1/1989 tarihine kadar, 2 nci maddenin (a) ve (c) fıkraları kapsamına giren personelinin aylık ve ücretlerinin, %2'si tutarındaki meblağı "tasarruf kesintisi", %3'ü tutarındaki meblağı ise "Devlet katkısı" olarak hesaplayarak hiçbir vergi ve kesintiye tabi tutmadan ilgililerin adına T.C. Ziraat Bankasında açtıracakları tasarrufu teşvik hesabına 4 üncü maddedeki süreler dahilinde yatırır. Bu personel bakımından

2 ve 3 üncü madde hükümlerinin uygulanmasına başlama tarihinin tesbitine ve %2 oranını %4'e ve %3 oranını %6'ya kadar yükseltmeye veya kanuni nispetlerine indirmeye Bakanlar Kurulu yetkilidir.

b) On ve daha fazla işçi çalıştıran işyerlerinde çalışmakta olan işçilerin, 3 üncü madde uyarınca tasarruf kesintisine tabi tutulması gereken ücretleri 2822 sayılı Kanun hükümlerine göre yeni bir toplu iş sözleşmesi aktedilinceye kadar, (toplu iş sözleşmesi bulunmaması halinde ise cari hizmet akdi ile belirlenen ücretler yeniden tespit edilinceye kadar) işverenlerince, bu Kanunun uygulanmasına mahsus olmak üzere, yüzde 2 oranında artırılır. Artırılan bu miktar hiçbir vergi ve kesintiye tabi tutulmaksızın yüzde 3 oranındaki işveren katkısı ile birlikte 4 üncü madde uyarınca T.C. Ziraat Bankasında işçiler adına açtırılacak "Tasarrufu teşvik hesabı'na aynı maddede belirtilen süreler içinde yatırılır."

11- "Geçici Madde 2- (Ek : 28/8/1992 - 3838/14 md.) Erzincan, Gümüşhane ve Tunceli İllerinde Vuku Bulan Deprem Afetine İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesi Hakkında kanun kapsamına giren yörelerde 13.3.1992 tarihi itibarıyla çalışan ve kendilerinden tasarruf kesintisi yapılanlara; bu tarih itibarıyla birikmiş kesinti ve katkı miktarları ile nemalarının tamamı 1992 yılı sonuna kadar istekleri halinde, bir defaya mahsus olarak ödenir."

12- "Madde 10.- Bu Kanun yayımını takip eden ayın başında yürürlüğe girer."

13- "Madde 11.- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür."

B- Dayanılan Anayasa Kuralları

Başvuru kararında dayanılan Anayasa kuralları şunlardır:

1- "MADDE 2.- Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir. "

2- "MADDE 5.- Devletin temel amaç ve görevleri, Türk Milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır. "

3- "MADDE 10.- Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar. "

4- "MADDE 18.- Hiç kimse zorla çalıştırılmaz. Angarya yasaktır.

Şekil ve şartları kanunla düzenlenmek üzere hükümlülük veya tutukluluk süreleri içindeki çalıştırmalar; olağanüstü hallerde vatandaşlardan istenecek hizmetler; ülke ihtiyaçlarının zorunlu kıldığı alanlarda öngörülen vatandaşlık ödevi niteliğindeki beden ve fikir çalışmaları, zorla çalıştırma sayılmaz. "

5- "MADDE 35.- Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla , kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

6- "MADDE 48.- Herkes, dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetlerine sahiptir. Özel teşebbüsler kurmak serbesttir.

Devlet, özel teşebbüslerin millî ekonominin gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürümesini, güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayacak tedbirleri alır."

7- "MADDE 49.- Çalışma, herkesin hakkı ve ödevidir.

Devlet, çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları korumak, çalışmayı desteklemek ve işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak için gerekli tedbirleri alır.

Devlet, işçi - işveren ilişkilerinde çalışma barışının sağlanmasını kolaylaştırıcı ve koruyucu tedbirler alır."

8- "MADDE 55.- Ücret emeğin karşılığıdır.

Devlet, çalışanların yaptıkları işe uygun adaletli bir ücret elde etmeleri ve diğer sosyal yardımlardan yararlanmaları için gerekli tedbirleri alır.

Asgarî ücretin tespitinde ülkenin ekonomik ve sosyal durumu gözönünde bulundurulur."

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi uyarınca, Yekta Güngör ÖZDEN, Güven DİNÇER, Selçuk TÜZÜN, Ahmet N. SEZER, Haşim KILIÇ, Yalçın ACARGÜN, Mustafa BUMİN, Sacit ADALI, Ali HÜNER, Lütü F. TUNCEL ve Fulya KANTARCIOĞLU'nun katılmaları ile 25.9.1997 günü yapılan ilk inceleme toplantısında gereği görüşülüp düşünüldü:

Anayasa'nın 152., 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 28. maddeleri uyarınca, bir davaya bakmakta olan mahkemenin, bir kanun veya kanun hükmünde kararname kuralını, Anayasa'ya aykırı görmesi ya da davanın taraflarından birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varması durumunda, itiraz yoluna başvurabilmesi için o kuralın, bakılmakta olan davada uygulanacak kural olması zorunludur.

Uygulanacak yasa kuralından amaç, davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte bulunan yahut tarafların istek ve savunmaları çerçevesinde bir karar vermek için gözönünde bulundurulması gereken kurallardır.

Bakılmakta olan dava, 4 yıl 4 ay süreyle aylıklardan kesilen zorunlu tasarrufun Devlet katkısı ve nemalarıyla birlikte ödenmesi için yapılan başvuruyu reddeden işlemin iptaline ilişkindir. 3417 sayılı Kanun'un "Ödemeler" başlıklı 6. maddesinin birinci fıkrasında, emeklilik ve ölüm halinde, ikinci fıkrasında da, en az 15 yıl tasarrufta bulunanlara yapılacak ödemeler düzenlenmektedir. Davacının hukuksal konumu, bu iki fıkranın kapsamı dışındadır.

Davada uygulanacak kural, maddenin üçüncü fıkrasında yer alan "En az 6 yıl tasarrufta bulunanlara istedikleri takdirde sadece biriken tasarruf kesintileri,... ödenir" kuralıdır. Bu nedenle, üçüncü fıkra dışında kalan ve uyuşmazlığın çözümünde uygulanmayacak olan Yasa'nın

diğer kurallarına ilişkin itirazın başvuran Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddine, Yasa'nın 6. maddesinin üçüncü fıkrasına ilişkin itirazın esasının incelenmesine ve sınırlama sorununun esas inceleme evresinde ele alınmasına karar verilmiştir.

Güven DİNÇER ile Yalçın ACARGÜN, "6. maddenin tümüyle uygulanacak kural olduğu" yolundaki görüşle kararın bu bölümüne katılmamışlardır.

V- ESASIN İNCELENMESİ

İşin esasına ilişkin rapor, başvuru kararı ve ekleri Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülen yasa kuralları ile aykırılık savına dayanak yapılan Anayasa kuralları, bunların gerekçeleri ve öteki yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A- Sınırlama Sorunu

3417 sayılı Kanun'un "kapsam" başlıklı 2. maddesinde, aylıklarını 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu, 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu ve 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu hükümlerine göre almakta olan kamu görevlileri ile kanunla veya kanunların verdiği yetkiye dayanarak kurulan kuruluşlarda çalışanlardan, on ve daha fazla işçi çalıştıran işyerlerinde çalışan işçilerin ve kanunları uyarınca sözleşmeli statüde çalışan personelin aylık ve ücretlerinden "tasarruf kesintisi" yapılacağı belirtilmiştir.

2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu'na göre aylık almakta iken istifa ederek görevden ayrılan davacı, 3417 sayılı Kanun'un 2. maddesi kapsamından çıkması nedeniyle tasarruf kesintilerinin iadesini istediğinden 3417 sayılı Kanun'un 6. maddesinin üçüncü fıkrasının, "Yasa'nın 2. maddesi kapsamından çıkanlar"la sınırlı olarak incelenmesine karar verilmiştir.

B- Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

Danıştay 10. Dairesi, çalışanların elde ettikleri vergilendirilmiş gelirlerinden belli bir kısmının zorunlu tasarrufa ayrılmasının Anayasa'nın 48. ve 49. maddelerinde düzenlenen çalışma ve sözleşme hürriyetine aykırı olduğunu; hukuken ve fiilen tasarrufa ayrılacak kısmı bulunmayan ücretlerden yapılan zorunlu tasarruf kesintisinin Anayasa'nın 18. maddesiyle yasaklanan "angarya" niteliğinde bulunduğunu; gelirlerden bir kısmının tasarruf adı altında kesilmesinin ve böylece mülkiyet haklarının çalışanların ellerinden alınmasının "sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleri"yle bağdaşmadığını; Yasa'nın, ücret geliri elde edenlerle 1479 sayılı Kanun'a tâbi olarak çalışanların gelirlerinden zorunlu tasarruf yapılmasını öngörmesine karşın, bunların dışında gelir sağlayıp tasarruf edebilecek durumda olan diğer gerçek ve tüzel kişileri kapsamına almadığını, bu nedenle itiraz konusu kuralın, Anayasa'nın 2., 5., 10., 18., 35., 48. ve 55. maddelerine aykırı olduğunu ileri sürerek iptalini istemiştir.

1- Anayasa'nın 2., 5. ve 35. Maddeleri Yönünden İnceleme

Anayasa'nın 2. maddesinde, Türkiye Cumhuriyeti'nin toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olduğu belirtilmiş, 5. maddesinde de, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmak, devletin temel amaç ve görevleri arasında sayılmıştır. Anayasa'nın 35. maddesinde de, herkesin mülkiyet ve miras haklarına sahip olduğu ve bu hakların, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabileceği öngörülmüştür.

Anayasa'nın 2. ve 5. maddelerinde belirtilen "hukuk devleti" ilkesine göre işlem ve eylemlerin hukuka uygun olması, hukukun üstünlüğü ilkesinin içtenlikle benimsenmesi, yasakoyucunun çalışmalarında kendisini her zaman Anayasa ve hukukun üstün kurallarıyla bağlı tutması, insan haklarına saygı göstermesi ve bu hakları korumayı, âdil bir hukuk düzeni kurarak bunu geliştirmeyi zorunlu sayması gerekir. Yasaların üstünde yasakoyucunun da uymak zorunda bulunduğu Anayasa ve temel hukuk ilkeleri vardır. Anayasa'da öngörülen devletin amacı ve varlığıyla bağdaşmayan, hukukun ana ilkelerine dayanmayan yasalar kamu vicdanını olumsuz etkiler. İnsanın doğuştan sahip olduğu onurlu bir hayat sürdürme, maddî ve manevî varlığını geliştirme hakkını, refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak, sosyal hukuk devleti ilkeleriyle bağdaşmayacak ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmak sosyal hukuk devletinin temel amacı ve görevidir.

Mülkiyet hakkı kişiye, sahibi olduğu şey üzerinde, yasalar çerçevesinde dilediği gibi tasarruf olanağı verir. Toplum yararına aykırı olmamak kaydıyla malik, sahibi olduğu şeyi dilediği biçimde kullanır. Bu nedenle, çalışanların aylık ve ücretlerinden 3417 sayılı Kanun uyarınca kesilen ve "Tasarrufu Teşvik Hesabı"nda toplanan tasarruf tutarları üzerinde kişilerin mülkiyet hakkı bulunmaktadır.

Mülkiyet ve miras hakları Anayasa'da güvence altına alınmış, bu hakların sadece kamu yararı amacıyla sınırlanabileceği kabul edilmiştir. Ancak, bu sınırlama, Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen biçimde demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olamaz ve öngörüldüğü amaç dışında kullanılamaz. Demokrasiler, temel hak ve özgürlüklerin en geniş ölçüde sağlanıp güvence altına alındığı rejimlerdir. Temel hak ve özgürlüklerin özüne dokunup tümüyle kullanılamaz hale getiren sınırlamalar, demokratik toplum düzeni gerekleriyle uyum içinde sayılamaz. Özgürlüklerin yalnızca ne ölçüde kısıtlandığı değil, kısıtlamanın koşulları, nedeni, yöntemi, kısıtlamaya karşı öngörülen kanun yolları, hep demokratik toplum düzeni kavramı içinde değerlendirilmelidir. Özgürlükler, istisnâ olarak ve ancak demokratik toplum düzeninin sürekliliği için zorunlu olduğu ölçüde sınırlandırılabilirler.

Yasa'nın 2. maddesi kapsamından çıkarılanlara kendilerinden kesilen zorunlu tasarruf kesintilerinin ödenmemesi mülkiyet hakkını ortadan kaldırmaktadır.

İtiraz konusu kural, Anayasa'nın 35. maddesiyle 2. maddesinde öngörülen "hukuk devleti" ilkesine ve 5. maddesine aykırıdır. İptali gerekir.

2- Anayasa'nın 10. Maddesi Yönünde İnceleme

Danıştay Onuncu Dairesi, gerçek kişilerden, ücret geliri elde edenlerle 1479 sayılı Yasa'ya tabi olanları kapsayan 3417 sayılı Yasa'nın, yasa önünde eşit olması gereken diğer gerçek ve tüzel kişileri kapsamaması nedeniyle, Anayasa'nın 10. maddesine aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

Anayasa'nın 10. maddesinde belirtilen eşitlik, eylemli değil, hukuksal eşitliktir. Bu ilke, özdeş nitelikte ve durumda olanlar arasında farklı uygulamaya engel olup, tüm yurttaşların mutlaka her yönden aynı kurallara bağlı tutulmaları zorunluluğunu içermez. Eşitlik kavramı öncelikle Anayasa'nın 10. maddesinin birinci fıkrasında sayılan nedenlerle yasa önünde ayırımı yasaklamaktadır. Bu nedenle, Anayasa'nın 10. maddesi kanunkoyucuya yasama yetkisini kullanırken eşitlik ilkesine uygun yasa yapma yükümlülüğünü getirmektedir.

Yasa'nın 6. maddesinin itiraz konusu üçüncü fıkrasında, en az altı yıl tasarrufta bulunanlara istedikleri takdirde sadece biriken tasarruf kesintilerinin ödeneceği öngörülmüştür. Oysa, altı yıldan az tasarrufta bulunanlarla altı yıl veya daha fazla tasarrufta bulunanların

hukuksal konumlarında farklılık yoktur. Aynı hukuksal konumda olanların farklı kurallara bağlı tutulması Anayasa'nın 10. maddesindeki eşitlik ilkesine aykırılık oluşturur. Kuralın iptali gerekir.

3- Anayasa'nın 18., 48., 49. ve 55. Maddeleri Yönünden İnceleme

Anayasa'nın 18. maddesinde, hiç kimsenin zorla çalıştırılmayacağı ve angaryanın yasak olduğu; şekil ve şartları kanunla düzenlenmek üzere hükümlülük veya tutukluluk süreleri içindeki çalıştırmalar, olağanüstü hallerde vatandaşlardan istenecek hizmetler, ülke ihtiyaçlarının zorunlu kıldığı alanlarda öngörülen vatandaşlık ödevi niteliğindeki beden ve fikir çalışmalarının zorla çalıştırma sayılamayacağı belirtilmiştir.

48. maddede, "çalışma ve sözleşme hürriyeti", 49. maddede, "çalışma hakkı ve ödevi" ve 55. maddede de, " ücrette adalet sağlanması"na ilişkin kurallara yer verilmiştir.

İtiraz konusu Yasa kuralının, yukarıda sözü edilen Anayasa kurallarıyla ilgisi görülmemiştir.

VI- SONUÇ

9.3.1988 günlü, 3417 sayılı "Çalışanların Tasarrufa Teşvik Edilmesi ve Bu Tasarrufların Değerlendirilmesine Dair Kanun"un 6. maddesinin üçüncü fıkrasının, "Yasa'nın 2. maddesi kapsamında çıkanlar" yönünden Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, 18.11.1998 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Ahmet Necdet SEZER

Başkanvekili
Güven DİNÇER

Üye
Haşim KILIÇ

Üye
Yalçın ACARGÜN

Üye
Mustafa BUMİN

Üye
Sacit ADALI

Üye
Ali HÜNER

Üye
Lütfi F. TUNCEL

Üye
Fulya KANTARCIOĞLU

Üye
Mahir Can ILICAK

Üye
Rüştü SÖNMEZ